

NOI DESCOPERIRI APARTINÂND EVULUI MEDIU TIMPURIU DIN VESTUL ȚĂRII. LOCUIŢELE MEDIEVAL TIMPURIU DE LA DUDEȘTII VECHI, JUD. TIMIȘ

*Bogdan-Alin Craiovan**, *Andrei Prian***

* Universitatea de Vest din Timișoara; bogdan.craiovan@yahoo.com

** Universitatea "Babeș-Bolyai", Cluj-Napoca; andrei.prian@yahoo.com

Abstract. The following paper aims to bring forward new information regarding the medieval habbitat in the Banat region of Romania. The archaeological discoveries presented in the following study occurred in the summer of 2016, during the rescue excavations conducted by the National Museum of Banat, in the vicinity of Dudeștii Vechi, Timiș county. The subject of this paper are two medieval dwellings that have been dated, based on the pottery discovered in these two features, to the early medieval period, more precisely, the XI–XII century A.D.

Keywords: early middle ages, dwellings, medieval pottery, habitation, Banat.

Perioada evului mediu timpuriu prezintă încă multe variabile necunoscute, acest lucru fiind valabil nu doar pentru spațiul bănățean, ci și la nivel național. Odată cu creșterea numărului de cercetări arheologice preventive din ultimii ani, a sporit și numărul de descoperiri aparținând perioadei discutate în lucrarea de față. Acesta este și cazul materialului prezentat în cele ce urmează, descoperirea acestuia fiind posibilă datorită cercetărilor arheologice preventive, intruzive, desfășurate în vara anului 2016, de către Muzeul Național al Banatului¹, în apropierea satului Dudeștii Vechi, jud. Timiș, în punctul numit "Cociohatul Mic".

Obiectul studiului de față sunt două locuințe de suprafață, datate pe baza materialului arheologic și a morfologiei locuințelor, în perioada sec. XII–XIII dHr.

1. Istoricul cercetărilor

Punctul "Cociohatul Mic" este relativ nou în literatura de specialitate, situl în sine fiind descoperit de către Constantin KALCSOV, profesor de istorie din localitatea Dudeștii Vechi, și amintit pentru prima oară în monografia localității². Următoarea mențiune o regăsim în anul 2015³, în articolul publicat de către drd. Petru CIOCANI, și el originar din comuna Dudeștii Vechi.

¹ Pe această cale dorim să mulțumim dl. dr. Călin TIMOC, pentru amabilitatea cu care ne-a pus la dispoziție materialul prezentat în această lucrare.

² Rankov *et alii*, 2006, p. 39.

³ Ciocani, Jozsa, 2015, p. 24.

2. Descrierea locuințelor

Locuința 1 (complex 172; **Fig. 1**) s-a conturat la adâncimea de -20 cm, având o formă patrulateră, cu dimensiunile : $3,20 \times 2,70$ m și o adâncime finală de -9 cm. Umplutura complexului a fost una relativ omogenă, de culoare brun-închisă și având o textură lutoasă, izolat fiind găsite fragmente de chirpic. În colțul de sud-vest s-a conturat o groapă de formă ovală, având un diametru de aprox. 50 cm și o adâncime finală de -25 cm. Pe suprafața acestei gropi s-a conturat un strat superficial și neuniform de chirpic, restul umpluturii fiind omogen și de culoare brun-închisă. Deși nu au fost găsite urme de cenușă sau cărbune, datorită poziției gropii și a adâncimii sale, dar și datorită stratului superficial de chirpic, putem presupune că această groapă a funcționat ca și o eventuală vatră. De asemenea, în jumătatea estică a locuinței, s-a conturat o groapă (complex 172a) de formă ovală, având o lungimea de 70 cm, lățimea de 40 cm și o adâncime finală de -60 cm. În interiorul gropii a fost surprins un strat de cenușă și arsură, cu o grosime de aproximativ 12 cm, probabil resturi menajere ale unei instalații de foc.

Nu au fost surprinse gropile de stâlp ale locuinței, motivul pentru această situație fiind fie superficialitatea gropilor de implementare ale stâlpilor, fie plasarea direcția a lor în șanțul locuinței.

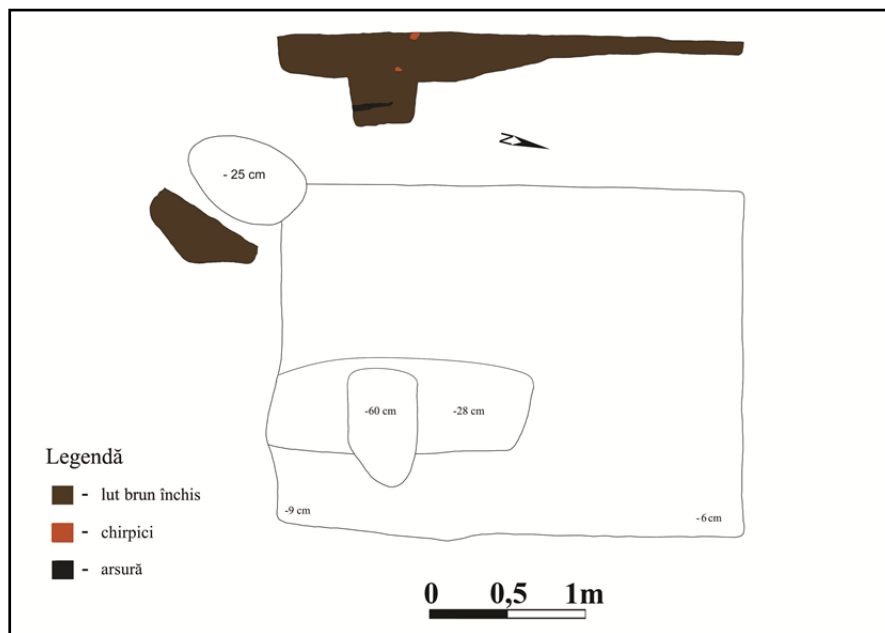

Fig. 1. Locuința nr. 1.

Inventarul arheologic al acestei locuințe este format doar din material ceramic, fragmente de vas și o piesă ceramică a cărei funcționalitate nu poate fi determinată cu exactitate. Piesa ceramică (**Pl. 1/3**) este de formă circulară, având un diametru de 2,3 cm, grosime de 0,5 cm și are cu o perforație circulară în centru. Pasta este arsă bine, degresată cu nisip fin și arsă într-o atmosferă oxidantă, dobândind o culoare gălbuie.

Piesa este cel mai probabil un jeton sau o fusaiolă. Din punct de vedere tipologic, fragmentele ceramice se încadrează în două categorii, vase de tip oală și căldări de lut. Fragmentele de oală sunt lucrate la roată, pasta este arsă bine și degresată cu nisip cu bob mare și pietricele, tratamentul termic este de natură oxidantă, culoarea fragmentelor variind de la brun-roșiatic la portocaliu. Decorul este la rândul său variat, format din incizii, orizontale, paralele între ele (PI. 1/1, 2, 5) și impresiuni în pasta moale, realizate cu o spatulă și având un aspect de val (semilună?), dispuse una câte una, în șir, pe umărului vasului (PI. 1/2). De asemenea, a fost descoperit un fragment de buză aparținând unei căldări de lut (PI. 1/7) lucrat la roata cu turație redusă, pasta arsă bine, degresată cu nisip zgrunțuros și ars într-o atmosferă oxidantă.

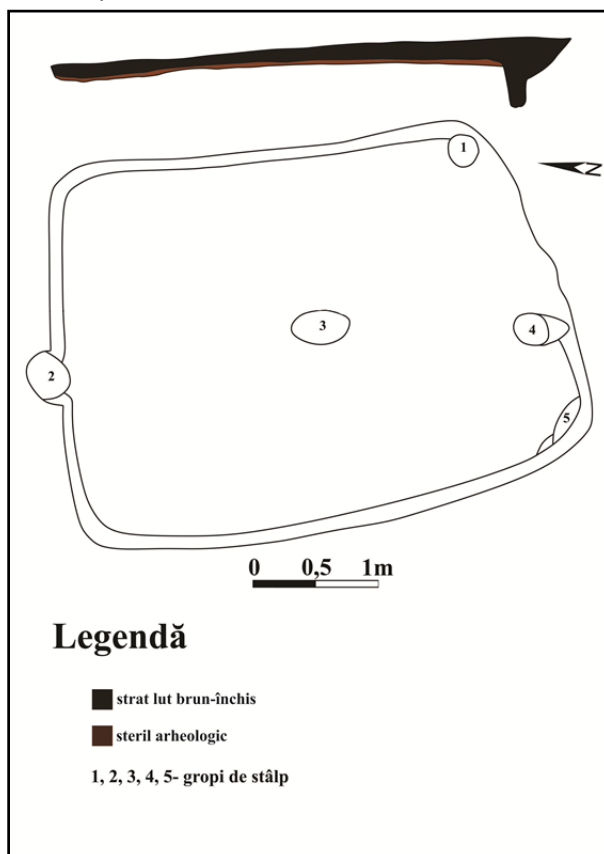

Fig. 2. Locuința nr. 2.

Locuința 2 (complex 204; Fig. 2) conturarea s-a făcut la adâncimea de -60 cm, forma acestuia fiind una patrulateră, având o lungime de 4,50 m, lățime de 3,10 m și adâncimea finală de -25 cm. Umplutura complexului a fost una omogenă, fiind compusă dintr-un sol lutos, compact, de culoare brun-închis. Odată cu golirea complexului, a fost surprins șanțul de fundare al peretelui, acesta fiind prezent pe trei din laturile locuinței, excepție făcând latura sudică. Șanțul a măsurat aproximativ 10 cm în grosime, în

timp ce adâncimea finală a fost de -10 cm (măsurată de la nivelul podelei locuinței).

De asemenea, au fost surprinse și 5 gropi de stâlp, trei dintre acestea fiind dispuse pe axul central al locuinței, gropi al căror diametru a variat între 25 cm și 35 cm, adâncimea variind la rândul ei între -25 cm și -35 cm (măsurat de la nivelul podelei locuinței). Celelalte două gropi de stâlp s-au conturat pe latura sudică a locuinței, una din ele fiind surprinsă în colțul de sud-est, având un diametru de 28 cm și o adâncime de -40 cm. Ultima groapă s-a conturat în colțul de sud-vest, având un diametru de aproximativ 25 cm și o adâncime finală de 10 cm. Nu au fost găsite urme ale unei instalații de foc, lucru ce ar putea sugera caracterul sezonier al acestei locuințe. Totuși, elementele de suprastructură ale acoperișului, caracterizate prin cele 5 gropi de stâlpi de dimensiuni mari și prezența unui șanț de fundare pentru perete, sunt dovezi clare ale unei locuințe permanente, menită a fi folosită pe tot parcursul anului și pentru o perioadă îndelungată de timp. În acest sens, încălzirea locuinței se putea face cu ajutorul unei vetre mobile, resturile menajere rezultate în urma folosirii acesteia putând fi degajate cu ușurință într-o groapă menajeră aflată în apropierea locuinței.

Inventarul arheologic a fost unul relativ sărac, fiind format din 2 fragmente de ceramică (Pl. 1/8, 9), unul din acestea fiind un perete de căldare pecenegă (Pl. 1/8), lucrată la roata cu turație redusă, pasta arsă bine, degresat cu nisip cu bobul mare și ars într-o atmosferă oxidantă, dobândind o culoare portocalie-deschisă.

3. Concluzii

Cele două locuințe pot fi încadrate cronologic, în baza analizei materialului arheologic dar și a caracteristicilor de construcție, în sec XII dHr. Astfel de descoperiri au mai fost semnalate la: Brătei⁴, Lăncrăm-Glod⁵, Alba-Iulia⁶, Angheluș⁷, Medişoru-Mare⁸, Berzasca-Ogaşul Neamţului⁹, Moldova Veche-Rît¹⁰, Gornea-Zomonite¹¹, Köerberek-Továros¹².

În timpul cercetărilor arheologice, în zona aflată în afară perimetrului destinat cercetării intruzive, au fost găsite numeroase aglomerări de ceramică aparținând sec. XII. De altfel, locația și microrelieful zonei făceau din acest punct un loc propice pentru stabilirea unei comunități, sau de ce nu a unei așezări. Situl în sine este amplasat pe un grind de nisip, fiind în medie cu 3 m mai înalt decât terenul din jur. În apropierea acestuia se pot distinge cu ușurință urmele unor meandre fosile, acestea constituind o sursă excelentă de apă potabilă și nu numai. Din punct de vedere al sustenanței, zona este înconjurată de pășuni, lucru ce favoriza creșterea animalelor rumegătoare și în același timp se putea practica o agricultură de subzistență.

⁴ Ioniță, 2009, p. 11-14.

⁵ Simina, 2002, p. 109.

⁶ Anghel, 1968, p. 470, fig. 2; Rusu, 1994, p. 345, fig. 7.

⁷ Székely, 1992, p. 297.

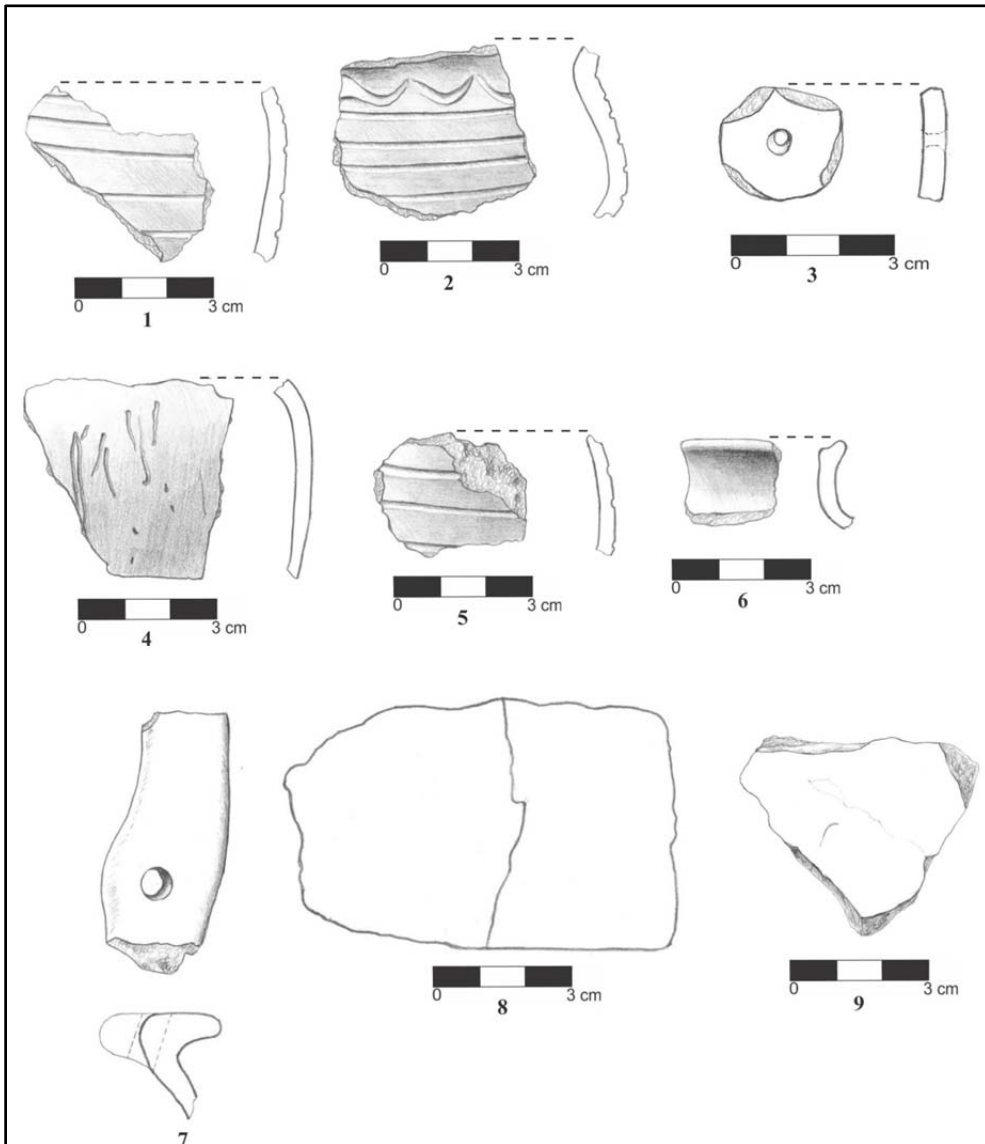
⁸ Székely, 1974-1975, p. 59.

⁹ Boroneanț, 1975, p. 124.

¹⁰ Uzum, 1979, p. 226-229.

¹¹ Uzum, 1983, p. 252.

¹² Terei, 2005, p. 37-72.

Pl. 1. Inventarul arheologic al locuințelor.

BIBLIOGRAFIE

- Anghel, 1968 Gheorghe ANGHEL, *Noi descoperiri arheologice în legătură cu aşezarea feudală de la Alba Iulia*, În: *Apulum*, VII/1, 1968, p. 469-482.
- Boroneanţ, 1975 Vasile BORONEANŢ, *Locuirea din secolele XII-XIII de la Ogaşul Neamţului – Comuna Berzasca*, În: *Banatica*, III, 1975, p. 123-129.
- Ciocani, Jozsa, 2015 Petru CIOCANI, Andreea JOZSA, *Discontinuity in the archaeological research: Neolithic and Eneolithic sites in the surroundings of Dudeştii Vechi*, În: *Revista Doctoranzilor în Istorie Veche şi Arheologie*, III, 2015, p. 9-53.
- Ioniţă, 2009 Adrian IONIŢĂ, *Aşezarea din secolele XII-XIII de la Bratei*, Muzeul Naţional Brukenthal, Bibliotheca Brukenthal, XXXII, Ed. ALTIP, Alba Iulia, 2009, 194 pg. + 36 pl., ISBN 978-973-117-210-1.
- Rankov et alii, 2006 Ana RANKOV, Maria PARVAN, Ana-Maria MIRCOVICI, Constantin KALCSCOV, Ioan VASILCIN, Pavel VELCIOV, Ioan SÂRBU, Ecaterina GANCIOV, Maria BOBICIOV, Iancu BERCEANU, *Mono-grafia localităţii Dudeştii Vechi, jud. Timiş*, Timişoara, Ed. Mirton, 2006, VIII + 248 pg., ISBN 973-661-921-4, 978-973-661-997-7.
- Simina, 2002 Nicolae-Marcel SIMINA, *Locuinţa din secolele XI-XII de la Lăncrăm-„Glod”*, În: *Patrimonium Apulense. Anuar de: arheologie, istorie, cultură, etnografie, muzeologie, conservare, restaurare*, 2, Ed. ALTIP, Alba Iulia, 2002, ISBN 973-8141-55-9; p. 96-111.
- Székely, 1974-1975 SZÉKELY Zsoltan, *Sud-estul Transilvaniei în secolele VI-XIII*, În: *Aluta*, VI-VII, 1974-1975, p. 57-73.
- Székely, 1992 SZÉKELY Zsoltan, *Aşezări din secolele VI-XI p.Ch. în bazinul Oltului Superior*, În: *Studii şi Cercetări de Istorie Veche şi Arheologie*, 43, 1992, 3, p. 245-306.
- Terei, 2005 TEREI György, *Előzetes jelentés a Köérberek-Továros-lakopark területén folio Arpád-kori falu feltárásáról / Preliminary report on the excavation of a village from the Arpadian Period on the territory of the Köérberek-Továros residential district*, În: *Régészeti kutatások Magyarországon / Archaeological Investigations in Hungary*, 2005, p. 37-72.
- Uzum, 1979 Ilie UZUM, *Aşezarea feudală timpurie de la Moldova Veche "Rît" (Judeţul Caraş-Severin)*, În: *Banatica*, V, 1979, p. 225-252.
- Uzum, 1983 Ilie UZUM, *Locuirile medievale de la Gornea-Zomonite (com. Sicheviţa, jud. Caraş-Severin)*, În: *Banatica*, VII, 1983, p. 249-295.